

Voorjaarsbeplanting iris verlaagt de kosten

• TEKST : WINAND HAZELAAR EN NICO GROEN, PPO SECTOR BLOEMBOLLEN
 • FOTO'S : PPO

Irissen planten in het voorjaar biedt voordelen, zoals geen strodek, betere grondstructuur en minder kans op vorstschade. De opbrengst is gelijk aan die van najaarsbeplanting tegen lagere kosten en gebruik van minder middelen, zoals blijkt uit de kostenvergelijking die PPO sector Bloembollen maakte. Op bedrijfsniveau is nog meer voordeel te behalen.

De voordelen van voorjaarsbeplanting iris worden vooral veroorzaakt door het wegvallen van een strodek.

Bij de voorjaarsbeplanting van irissen moeten bollen twaalf weken na het rooien worden ingevroren bij -1°C tot minimaal 24 uur voor het planten (bij -1,5°C of lager bevriezen de bollen). De beste bewaring voor het invriezen is 20°C. Uit proeven van PPO sector Bloembollen is gebleken dat het oogstgewicht bij voorjaarsbeplanting gelijk is aan dat van de najaarsbeplanting. De oogst is bij voorjaarsbeplanting echter drie weken later.

HOGER SALDO

Een strodek is bij voorjaarsbeplanting niet nodig. In plaats daarvan kan cellulose voor stofbestrijding gebruikt worden. Het voordeel is € 1.130 bij een gebruik van 13 ton stro per ha. Verder scheelt het achterwege laten van een strodek 20 uur aan werk per hectare voor dekken en verwijderen, wat berekend is op € 255 per hectare. Doordat de grond voor het planten nog bewerkt wordt, neemt de onkruiddruk sterk af. Dit geeft een besparing aan

verschillende middelen van € 250. Verder vallen de bewerkingen in de herfst af. Er is uitgegaan van een keer minder spuiten tegen onkruid, een keer minder bemesten (kortere periode en minder gevoelig voor uitspoeling) en een keer minder spuiten tegen ziek. Bij het planten in het voorjaar kan gewacht worden tot de structuur goed genoeg is voor bewerken en planten. Vooral ten opzichte van een nat najaar heeft dit duidelijk minder structuurbederf tot gevolg. Ook een langere teelt van een groenbemester komt de structuur ten goede. Bij een goede structuur van de grond in het voorjaar wordt aangenomen dat bodemschimmels zoals Pythium minder kans krijgen. Schade aan het gewas door bevrozing van bovengrondse delen en door verwijdering van strodek is uitgesloten en ook het risico op wind en hagel schade neemt af. Hierdoor verkleint de kans op strepenziekte en grauwe schimmel. Dit geeft ongetwijfeld verdere besparingen op middelen, maar die zijn niet meegetrekkend, omdat dit moeilijk is in te schatten. In totaal kan tijdens de teelt bij voorjaarsbeplanting tenminste € 1705 (inclusief rente) worden bespaard.

BEWARING

Bij voorjaarsbeplanting is het nodig om het plantgoed tijdens de winter bij -1°C te bewaren. Afhankelijk van de bedrijfs-situatie is een aanpassing van de koelinstallatie nodig, of moet de bewaring worden uitbesteed.

Bij eigen bewaring nemen de kosten voor de koelinstallatie en het elektriciteitsverbruik toe. De kosten hiervan zijn afhankelijk van de hoeveelheid plantgoed die wordt bewaard en de benutting van de cel. Voor een hectare is 8 ton plantgoed nodig wat in volume gelijk is aan 10 kuubkisten. Uitgaande van een bedrijf met 2,25 hectare iris wordt een cel van 25 m² voor 20 % benut. In dit geval is het elektriciteitsverbruik voor het invriezen over een periode van 4,5 maanden bijna 2000 KWH per 8 ton plantgoed (1ha); dit kost € 100. De investering in een gebruikelijke koelinstallatie, die niet kan invriezen, bedraagt € 125 per m² celoppervlak. Voor een koelcel die een temperatuur van -1°C moet halen is de investering € 155 per m². Voor een cel van 25m² zijn de kosten € 580 per jaar (rente, onderhoud, verzekering, afschrijving). Dit is € 110 meer dan voor een gebrui-

kelijke koelinstallatie, die niet kan invriezen. Bij een 20 % benutting van de cel is dit € 50 extra per hectare. Bij een benutting van 80 % is dit € 10 extra per hectare. Als de bewaring wordt uitbesteed, zijn de kosten € 103 per kuubkist en de extra kosten voor transport € 25 per kuubkist. Bij bewaring van 10 kuubkisten (1 hectare) is dit een totaal van € 1280.

VOORDELEN OP BEDRIJFSNIVEAU

Behalve voordelen in de teelt van iris zelf, heeft de voorjaarsbeplanting ook effect op het teeltplan en de arbeidsfilm. Het teeltplan kan eventueel worden aangepast. Zo kunnen bijvoorbeeld na lelie bij de normale herfstbeplanting nauwelijks irissen worden geplant. In het voorjaar is dit natuurlijk wel mogelijk. Bij de berekeningen is hiermee geen rekening gehouden. De piek in de arbeidsfilm rond planten, verwerken en rooien is bij voorjaarsbeplanting iris in rotatie met andere voorjaarsbloeiers gelijkmatiger over het jaar verdeeld. De piek in de iristeelt is drie weken later dan bij najaarsbeplanting. Er is een situatie bekeken waar 2,25 ha iris is opgenomen in een bouwplan met tulp, narcis en hyacint, in totaal 10 ha. De totale arbeidskosten op bouwplanniveau nemen in dit geval sterker af dan

de kosten voor de minder gewerkte uren in de iristeelt. Een betere benutting van het vaste personeel leidt tot minder uren los personeel of inzet van goedkoper los personeel. Dit voordeel is uiteraard van de specifieke bedrijfssituatie afhankelijk.

IN ONDERZOEK

Het onderzoek naar invriezen en voorjaarsbeplanting is nog niet afgerond. In het verdere onderzoek wordt nog diverse aspecten onderzocht. Optimalisering van de bewaring voor invriezen: onderzocht wordt of de voorbehandeling na het drogen van 2 weken 30°C plus 2 weken 17°C wel echt nodig is. Mogelijk kan deze worden vervangen door eenzelfde periode bij de temperatuur van de daaropvolgende warme bewaring, dus continu bij 20°C. Verder wordt gekeken of de warme bewaring bij hogere temperaturen dan 20°C nog betere resultaten geeft, en

Tabel 2: Kosten eigen bewaring in euro

Kosten bewaring per ha (8 ton plantgoed) bij celbenutting van:	25% benutting cel	80% benutting cel
Elektriciteit verbruik à € 0,05 per KWH	100	65
Extra kosten koelinstallatie	50	10
Totaal	150	75

Tabel 3: Voordeel voorjaarsbeplanting iris per hectare ten opzichte van najaarsplanting in euro

Voordeel voorjaarsbeplanting per ha	eigen bewaring	bewaring uitbesteden
Besparing teelt	1705	1705
Kosten eigen bewaring	-/- 150	
Kosten bewaring uitbesteden		-/- 1280
Totaal	1555	425

Nadelen herfstbeplanting

Het planten van irisplantgoed gebeurt tot nu toe altijd in de herfst. Deze herfstbeplanting heeft nogal wat nadelen. Verondersteld mag worden dat voorjaarsbeplanting deze problemen grotendeels omzeilt.

- **Slechte structuur van de grond.** In de herfst wordt de structuur in de regel alleen maar slechter. Met planten in het voorjaar kan gewacht worden tot de structuur goed genoeg is om de grond te bewerken en te planten
- **Aantasting door Pythium.** Bij een goede structuur van de grond in het voorjaar mag worden aangenomen dat Pythium minder kans krijgt.
- **Stro opbrengen.** Bij een voorjaarsplanting hoeft geen stro als winterdek te worden gebruikt. Dit scheelt nogal in kosten en werk. De kosten van het invriezen van het plantgoed komen er echter natuurlijk bij.
- **Vorstschade na opkomst.** Bij de herfstbeplanting bevroren bovengrondse delen vaak in februari of maart.
- **Strepenziekte, veroorzaakt door Pseudomonas fluorescens.** Deze aantasting komt in de najaarsplanting nogal eens voor door beschadiging bij het verwijderen van het strodek ren of door nachtvorstschade. In de voorjaarsplanting is de kans op strepenziekte klein.
- **Grauwe schimmel (Botrytis cinerea).** Doordat het gewas in de najaarsplanting soms al voor de winter opkomt en/of door vorst en wind beschadigd wordt, kan grauwe schimmel toeslaan. Deze schimmel breidt onder koude natte omstandigheden uit, en zal dus minder voorkomen na een voorjaarsplanting.
- **Meer bloei bij twijfelmaten.**

Tabel 1: Besparing kosten teelt

Besparing op kosten teelt	€
Saldo:	
Onkruidbestrijding	250
Stro – cellulose	70
Rente	1130
Subtotaal	1450
Arbeid (per ha):	
Hoog geschoolede arbeid € 18,15 (8 uur)	145
Laag geschoolede arbeid € 9,00 (12 uur)	110
Subtotaal	255
Besparing teelt:	Totaal 1705